

УДК 821.112.2.

КАТЕРИНА НІКОЛЕНКО

(Полтава)

КОНЦЕПТ «ПРИРОДА» У ЗБІРЦІ «НОВІ ПОЕЗІЇ» Г. ГЕЙНЕ

Ключові слова: Г. Гейне, концепт, образ, мотив, символ, ліричний герой.

Творчість Г. Гейне привертала увагу багатьох зарубіжних і вітчизняних біографів, критиків, літературознавців, з-поміж яких Д. Наливайко [5], Н. Матузова [4], С. Гіджеу [2], Дж. Вікофф [11], С. Аткинс [6], К. Декер [7] та ін. Дослідники неодноразово відзначали специфіку відображення світу природи у збірках митця різних років. О. Дейч писав: «У віршах, як і у прозі, Гейне боровся за чуттєве сприйняття видимого світу, за пізнання природи й поставав проти метафізичного її розуміння як певної безтілесної «ідеї» <...> Природа не виступає в ліриці Гейне джерелом страхів, передчуттів, натяків. «Велике биття пульсу природи», про яке Гейне пише в «Подорожніх картинах», відчувалось поетом у прямій співзвучності з биттям власного серця. Поет бачить перед собою природу як багатогранний світ, котрий розуміє його, співчуває його радостям и печалям» [3, с. 70].

Природа у збірці «Нові поезії» («Neue Gedichte») є важливим концептом художнього мислення і показником індивідуального стилю Г. Гейне. Тому є потреба глибоко й детально дослідити специфіку зображення природи та її функції в збірці «Нові поезії».

Об'єктом дослідження у статті є видання збірки «Нові поезії» 1844 р. [9], що складається з чотирьох циклів: «Neuer Frühling» («Нова весна»), «Verschiedene» («Різні»), «Romanzen» («Романси») та «Zeitgedichte» («Сучасні вірші»). Предмет наукового вивчення – концепт «природа» в збірці «Нові поезії» Г. Гейне, який розглянуто в семантико-функціональному й структурному аспектах.

Завданнями статті є визначення специфіки концепту «природа» в збірці «Нові поезії»; аналіз основних тем, образів, мотивів, символів, пов'язаних із концептом «природа»; розкриття зв'язку концепту «природа» з фольклорними та загальнокультурними образами, мотивами, сюжетами; характеристика образу ліричного героя у збірці «Нові поезії» Г. Гейне.

У циклі «Нова весна» картини природи здебільшого є фоном для зображення ніжного почуття кохання. За допомогою психологічного паралелізму Г. Гейне акцентує на подібності між життям людини та природними явищами. Образ милої порівнюється з деревом у літній зелені (вірш XLIII), із відображенням місяця в бурхливому морі (вірш XXIII). Мотив весняного буяння природи знаходить відгук у серці ліричного героя: «Ich wandle unter Blumen / Und blühe selber mit» [9, S. 30] («Я блукаю серед квітів / І сам із ними квітну» – *тут і далі дослівний переклад К. Ніколенко*). Променисті барви квітів, щебет солов'їв, фіалкові очі коханої надихають його на творчість, «похмура злість» («der öde Groll») змушена відступити, а зима «обертається на травень» («Winter wandelt sich in Maye»).

Упродовж розвитку ліричного сюжету збірки «Нові поезії» антитеза між теплими й холодними порами року поглиблюється. Романтична життєрадісність, пробудження серця, що незмінно ототожнюються з весною, посилюються низкою однокорених слів: *der Frühling, die Frühlingsblüthen, das Frühlingslied, die Frühlingsnacht, die Frühlingsaugen, der Frühlingsträumer*.

Похмурий настрій, пов'язаний із зимою та осінню, Г. Гейне виражає кількома способами: 1) через лексику, що називає та описує відповідні природні явища (*weiße Flocken, weißes Schneegestöber, Schneegewänder, ein kalter Nordwind, Spätherbstnebel*); 2) через асоціативні ряди епітетів, котрі підкреслюють паралелізм між станом природи та безрадісним душевним станом ліричного героя (*kahl, geschoren, feucht, traurig, abgestorben, kalt, eingefroren, verdrießlich, verdrossen*); 3) через низку понять, безпосередньо пов'язаних із концептом «туга» й уживаних у тому самому контексті (*die Wehmuthsthänen, die Nöthen, der Tod, seufzen*).

Картини природи у збірці Г. Гейне «Нові поезії» не лише суголосні настроям ліричного героя, а й контрастують із ними. Наприклад, у вірші VI підциклу «Катаріна» («*Katharina*») змальована квітуча весна, пробудження природи від холоду й заціпеніння. Та ідилічний краєвид виявляється оманливим, а щастя героя – нетривким: «*Der holde Frühling verwelken wird, / Das Weib wird mich verrathen*» [9, S. 149] («Мила весна зів'яне, / Жінка мене зрадить»).

Збірка «Нові поезії» відзначається багатством символіки. Найбільш поширеними тут є рослинні символи: *die Rose* (троянда), *die Lilje* (лілія), *das Veilchen* (фіалка), *die Linde* (липа), *die Eiche* (дуб). Троянда виступає як утілення чуттєвої пристрасті, усупереможного кохання та відродження душі: «*Auch die Rosen blühen göther, / Eine kindlich güldne Glorie / Tragen sie...*» [9, S. 46] («Троянди також квітнуть червоніше, / Дитинно-золотою славою / Вони увінчані...»). Лілія символізує чистоту, непорочність, дівочу цноту: «*In der Hand den Liljenstengel, / Wäre sie ein Heil'genbild*» [9, S. 199] («У руці – стебло лілії, / Вона схожа на святий образ»). Фіалка – тендітна квітка, яка вважається символом скромності й весни: «*Die blauen Frühlingsaugen / Schau'n aus dem Gras hervor; / Das sind die lieben Veilchen, / Die ich zum Strauß erkor*» [9, S. 20] («Блакитні очі весни / Виглядають із трави; / Це милі фіалки, / Із яких я збираю букет»).

Образ липи в циклі «Нова весна» пов'язаний із мотивами взаємного кохання, творчості, пісні, що розкриваються в діалогах ліричного героя з милою, а також у зверненні до символіки античної міфології. Алегоричне значення образу Філомели («*die süße Philomele*»), що в європейській поезії Нового часу вважається уособленням солов'я, використовується Г. Гейне як символ творчого початку й рятівної сили художнього слова: «*Auf grüner Linde sitzt und singt / Die süße Philomele; / Wie mir das Lied zur Seele dringt, / So dehnt sich wieder die Seele*» [9, S. 8] («На зеленій липі сидить і співає / Прекрасна Філомела; / Коли пісня проникає мені в душу, / То душа знову розгортається»). Так само гілля липи немовби оберігає закоханих, які сидять у його затінку, – в одному з віршів циклу «Нова весна» Г. Гейне дотепно зауважує, що навіть листя цього дерева за формою нагадує серце: «*Sieh dies Lindenblatt! du wirst es / Wie ein Herz gestaltet finden; / Darum sitzen die Verliebten / Auch am liebsten unter Linden*» [9, S. 40] («Подивись на цей листок

липи! Ти побачиш, / Що він подібний до серця; / Тому закоханим / Найлюбіше сидіти під липою»).

Протягом розвитку ліричного сюжету природні образи й символи набувають нових смислових конотацій, у такий спосіб автор виводить символіку з індивідуально-психологічної площини в широкий культурний простір. У циклах «Різні» та «Романси» любовний підтекст образу липи збережений, але він набуває трагічного й містичного забарвлення, що виражається в поєднанні з образами могили («das Grab»), водяника («der Wassermann»), русалки («die Nixe»). Відчуття приреченості, відчуження, бажання втечі від несприятливих обставин визначають настрої ліричного героя та спонукають його замислюватися над складнощами життя «на чужині».

Важливим символом у збірці «Нові поезії» є дуб, який у германській традиції здавна вважався джерелом сили, витривалості, безсмертя [1, с. 78], а в художній свідомості Г. Гейне перетворюється на предметне втілення батьківщини. У перших трьох циклах збірки образ дуба з'являється спорадично, інколи поєднуючись із образом фіалок, але він завжди асоціюється зі спогадами про Німеччину, тугою ліричного героя за рідним краєм. Водночас Г. Гейне притаманний критичний погляд на дійсність, усвідомлення тяжкого становища Німеччини в XIX ст. та недосяжності романтичних мрій про об'єднану країну. Це увиразнюють оніричні мотиви, в яких також з'являється образ дуба:

Ich hatte einst ein schönes Vaterland.
Der Eichenbaum
Wuchs dort so hoch, die Veilchen nickten sanft.
Es war ein Traum.
Das küßte mich auf deutsch, und sprach auf deutsch
(Man glaubt es kaum
Wie gut es klang) das Wort: „ich liebe dich!“
Es war ein Traum [9, S. 159].

У циклі «Сучасні вірші» образи дуба й липи стають бінарними й у такому поєднанні дають нове трактування національного німецького характеру. Ідилічні картини сільського побуту, єднання закоханих поступаються місцем романтичній іронії, спрямованій на осміяння німецької консервативності, нерішучості, довірливості:

Wir sind so treu wie Eichenholz,
Auch Lindenholz, drauf sind wir stolz;
Im Land der Eichen und der Linden
Wird niemals sich ein Brutus finden [9, S. 267].

Романтики активно збирали й поетично обробляли народні балади, казки, легенди, які були добре відомі Г. Гейне. Митець захоплювався самобутнім колоритом німецького фольклору та прагнув наслідувати його на різних етапах своєї творчості. Окремі жанрові ознаки народних пісень виявилися й у збірці «Нові поезії», а саме: ясність і простота мови, звернення до фольклорного віршування, постійні епітети, народна символіка, принцип трикратного повтору, використання фантастики, розмовні конструкції.

У вірші «Frühlingsfeier» вчувається відгомін язичницьких святкувань, котрі славили прихід весни, радість життя та вільного кохання. Відродження

молодої природи за давньою традицією відзначалося народними гуляннями, піснями, іграми. Рефрен «Adonis! Adonis!» наслідує колективні вигуки, що мали на меті вшанувати дух воскреслого бога.

«Трагедія» («Tragödie») з підциклу «На чужині» («In der Fremde») представляє собою поетичну обробку сюжету, поширеного в рейнському фольклорі. Це нещаслива історія кохання, яке було надто хистким і загинуло від найменшої паморозі, мов тендітна весняна квітка. Трагізм образів і ситуацій посилюється синонімами («einsam/allein», «verwelket/verdorret», «verdorben/gestorben»), антитезами («so lind und so schaurig», «so süß und so traurig»), бінарними образами («die Vögel und Abendwinde»).

Для поезики романтизму характерне використання фантастичних міфологічних образів та оригінальна їх інтерпретація в аспекті особистісних переживань. Образ ельфів, запозичений із кельтського епосу й загалом нетиповий для німецького фольклору, Г. Гейне пов'язує з мотивами танцю, смерті, сну, приреченості. Через динамічний характер танцювального мистецтва відбувається прискорення художнього часу, а також нарощування смислів навколо концептів «кохання», «смерть», «доля», котрі одночасно відображають романтичний ентузіазм і відчуття нетривалості всіх життєвих явищ. Ельфійський хорівод як особливий символічний комплекс утілює цілий спектр значень: первісна форма чаклунства, вираження свободи й емоційного єднання, зв'язок із космічною енергією та гармонією.

Німецький дослідник Г. Лауфгютте обґрунтував багатство естетичних і філософських смислів, притаманних цьому міфологічному образу: «Die Elfen als numinose, zeitenthobene Wesen entsprechen der Tendenz der Liebesempfindung auf Absolutheit und Überzeitlichkeit. Das Irreale, Märchenhafte der Vision aber ist als Äquivalent zur Unmöglichkeit der Verwirklichung eines solchen Anspruchs zu verstehen. Solche Art bildlicher Kommentierung beruht auf der Erfahrung der Zeitunterworfenheit dessen, das absolut sein müßte, um sich zu verwirklichen, der Gewißtheit von Tod und Ende einer jeden Liebesbeziehung» [10, S. 289] («Ельфи як чарівний і водночас моторошний образ, звільнений від влади часу, відповідають тенденції абсолютного й позачасового відчуття кохання. Але ірреальний, казковий елемент ілюзії слугує для вираження неможливості розуміння цього принципу. Такий різновид образного коментаря зумовлений переживанням часової підпорядкованості, яка має бути абсолютною для свого здійснення, а також усвідомленням смерті й скінченності будь-яких любовних стосунків»).

Традиційні німецькі символи у збірці «Нові поезії» поєднуються з елементами східної екзотики. Стомившись від буденності, ліричний герой шукає розради в сонячній Індії, де буяють запашні квіти амбри, гуляють пишні павичі, тече могутній Ганг. У підциклі «Фредеріка» («Friedrike») Г. Гейне використовує форму італійського сонета, щоб створити контраст до решти поезій та ввести читача у світ яскравих характерів, сильних пристрастей, незвичайних ситуацій. Поет звертається також до міфологічної системи індуїзму: наприклад, згадуваний у цьому підциклі бог Кама (Gott Kama) є втіленням кохання, чуттєвої пристрасті й насолоди.

Художньому світові збірки «Нові поезії» притаманне велике розмаїття візуальних та слухових образів, характерне для поезики романтизму. Ніби композитор, який складає потужну симфонію, Г. Гейне творить особливий музичний світ, де море й небо «співають» разом із ліричним героєм, увираз-

нюючи його переживання. Гармонійна взаємодія різних стихій підкреслює складність і довершеність Усесвіту, де навіть зірки спроможні «зачудовано слухати» химерні мелодії:

Heidnisch halb und halb auch kirchlich
Klingen diese Melodeyen,
Steigen muthig in die Höhe,
Daß sich drob die Sterne freuen [9, S. 68].

Про ніжне почуття кохання співає соловей – традиційний образ романтизму. Його спів наділений життєдайною творчою силою, що здатна одухотворювати дійсність:

Im Anfang war die Nachtigall
Und sang das Wort: Züküht! Züküht!
Und wie sie sang, sproß überall
Grüngras, Violen, Apfelblüth [9, S. 15].

Ліричний герой Г. Гейне опиняється в різних обставинах, пізнає втіхи й незгоди, проходить через духовні трансформації, а соловей незмінно його супроводжує. У циклі «Нова весна» цей образ стає поетичним двійником героя, який казковою піснею висловлює найглибші переживання, найтонші порухи людської душі:

Und mir selbst ist dann, als würd' ich
Eine Nachtigall und sänge
Diesen Rosen meine Liebe,
Träumend sing' ich Wunderklänge [9, S. 47].

Однією з провідних тем збірки «Нові поезії» є нездоланна сила художнього слова. На думку митця, воно може збурювати суспільство, ніби удар грому («das Donnerwort»), а може приваблювати красою та ніжністю. У баладі «Пані Метте» («Frau Mette») Г. Гейне звеличує поетичний талант геніального співця, який здатен словом підкорити цілий світ. Навіть природа завмирає, дослухаючись до його чарівної пісні: «Die Tannenbäume horchen so still, / Die Fluth hört auf zu rauschen, / Am Himmel zittert der blasse Mond, / Die klugen Sterne lauschen» [9, S. 206] («Ялини так тихо слухають, / Струмок припиняє дзюрчати, / На небі тремтить блідий місяць, / Розумні зірки прислухаються»).

Через алегорії зі світу природи Г. Гейне висловлює погляди щодо призначення й долі поета, а також сприйняття його творчості суспільством. Це яскраво втілене у вірші «Aus einem Briefe». На думку Г. Гейне, митець покликаний оспівувати красиві почуття, величні події, яскраві характери – «Das Licht der ew'gen Seelenjugend, / Blendende Schönheit, Flammenglück!» [9, S. 173] («Світло вічно юної душі, / Сліпуча краса, полум'яне щастя!»). Але переважна більшість публіки не розуміє високе мистецтво, а інколи зневажає його, не помічаючи прекрасного через свою обмеженість. У творі використовується романтична іронія та алегорія на духовне зубожіння суспільства, що виражається у глузливому ставленні мавп, жаб і кротів до сонця.

Антитеза між поетичним світосприйняттям і прагматичною бюргерською психологією в збірці «Нові поезії» поступово поглиблюється. Ліричний герой не може змиритися з вимушеним існуванням у світі крамарів, де

все продається й купляється, волюючи втекти в далекі краї «разом із хмарами». Він патетично вигукує: «O, laßt mich nicht ersticken hier / In dieser engen Krämerwelt!» [9, S. 176] («О, не дайте мені задихнутися / В цьому вузькому світі крамарів!»).

Ліричний герой збірки «Нові поезії» ніколи не спиняється у своєму творчому пошуку й прагне скласти цілісне уявлення про світ. Для нього є значущим не тільки блаженство взаємного кохання, а й туга, смуток, ревності. Мотив страждання матеріалізується в образах колючок, шипів, тернового вінця, що в християнській традиції є символікою мук Христа: «Ich sehne mich nach Thränen, / Und statt mit Rosen möcht' ich mein Haupt / Mit spitzen Dornen krönen» [9, S. 114] («Я тужу за сльозами / Й хочу свою голову / Замість троянд увінчати колючими шипами»). Ліричний герой Г. Гейне усвідомлює, що тривала одноманітність почуттів неминуче призводить до нудьги, і повсякчас бажає перемін, аби не зачерствіти душею.

В окремих творах збірки «Нові поезії» поєднуються природні й християнські образи-символи (підцикл «Schöpfungslieder», деякі вірші підциклів «Seraphine», «Hortense», «Katharina», циклу «Zeitgedichte»). Протягом розвитку ліричного сюжету Г. Гейне кілька разів повертається до біблійного образу Дерева пізнання та пов'язаної з ним легенди, розробляючи мотиви спокуси та людської допитливості. Сакральне значення образу яблука з райського саду поєднується з концептами «життя» (die Frucht des Lebens), «знання» (des Wissens Frucht), набуваючи глибокого філософського смислу.

Образ змія (die Schlange) співвідноситься з мотивами обману, зради, двоїстості жіночої природи: «Der Mund ist fromm. Doch mit Entsetzen / Unter den Rosen seh' ich schon / Die Schlangen, die mich einst verletzen / Mit falschem Kuß, mit süßem Hohn» [9, S. 142] («Ї уста благочестиві. Але з жахом / Я вже бачу за трояндами / Зміїв, які колись завдали мені болю / Фальшивим поцілунком, солодкою насмішкою»). У циклі «Різні», який охоплює багато підциклів з різними жіночими іменами, тема суперечливої природи кохання набуває трагічного забарвлення, засвідчує духовний занепад епохи загалом. На думку Г. Гейне, людські взаємини приречені на загибель, якщо вони ґрунтуються лише на чуттєвих насолодах без дружби й поваги. Коли «божевільний карнавал кохання» добігає кінця, душа ліричного героя залишається спустошеною, і він доходить сумного висновку: «Lust und Liebe / Ist auf lange jetzt begraben» [9, S. 93] («Радість і кохання / Поховані тепер надовго»).

Г. Гейне також використовує деякі сюжети античної міфології, зокрема переосмислюючи відомий міф про Деметру й Персефону в поемі «Підземний світ» («Unterwelt»). Богиня-мати не спроможна радіти весні без любові доньки, однак усвідомлює неможливість її повернення: «Nieder führen tausend Steige, / Keiner führt zum Tag zurück» [9, S. 221] («Униз веде тисяча стежок, / Але жодна не веде нагору, до денного світла»). У свою чергу, Аїдові немиле життя в царстві тіней, бо його дружина постійно свариться й оплакує квітучий земний світ:

Ich lechze nach Rosen, nach Sangesergüssen
Der Nachtigall, nach Sonnenküssen –
Und hier unter bleichen
Lemuren und Leichen
Mein junges Leben vertraur' ich! [9, S. 217]

Згідно з міфом, після досягнення компромісу між богами Персефона регулярно виходить на поверхню й повертається назад до чоловіка. Щоразу, коли вона спускається в царство мертвих («der Schattenreich»), на землі починається зима, а коли повертається до матері, природа буяє знов.

Своєчасна зміна пір року, пробудження й відцвітання природи у збірці «Нові поезії» символізують невідпинну круговерть життя і смерті. Мінають роки, стихають пристрасті, змінюються покоління, але ґрунтовні закони світобудови, згідно з концепцією Г. Гейне, залишаються незмінними. За будь-яких обставин віє вітер, клекотять хвилі, сідає і сходить сонце. Так само актуальними залишаються й сутнісні питання людського буття. У збірці «Нові поезії» утверджуються романтичний ентузіазм і віра в те, що митцеві не варто засмучуватися через «зів'ялі мрії», адже він носить у душі «безсмертне сонце поезії»:

O weine nicht, die Sonne liegt
Nicht todt in jenen Fluthen;
Sie hat sich in mein Herz versteckt
Mit allen ihren Gluthen [9, S. 65].

Отже, на підставі проведеного дослідження ми дійшли таких висновків. Природа в збірці «Нові поезії» Г. Гейне є не просто фоном для зображуваних подій, вона набуває концептуального значення, дозволяючи письменникові висловити погляди не тільки щодо природних сфер, а й щодо існування людини у світі, суспільства, культури, призначення мистецтва. Природні явища у ліриці поета через алегорії, символи, уособлення та інші виражальні засоби сприяють розкриттю психології людських переживань, увиразненню образу ліричного героя. У зображенні природи Г. Гейне спирається на традиції германського фольклору, що органічно поєднуються із традиціями античної міфології, язичницькими образами й символами, а також мотивами, пов'язаними з різними релігіями світу (християнство, індуїзм та ін.). Концепт «природа» у збірці «Нові поезії» Г. Гейне реалізується на різних рівнях художньої структури: через образи (водяник, ельфи, русалки), теми (кохання, сила поетичного слова, суспільна ситуація в Німеччині), мотиви (зрада, сон, приреченість, смерть), символи (дуб, липа, троянда, фіалка, соловей) тощо. У художній свідомості письменника природа є важливим джерелом народної мудрості й виявленням самого життя, в якому поєднуються різні початки – світло й темрява, життя і смерть, розквіт і згасання та ін. Завдяки романтичній іронії природа як утілення вільного життя є своєрідним контрастом до духовно обмеженого існування бюргерів, суспільних відносин у тогочасній Німеччині, що також були предметом роздумів поета. Природа у збірці «Нові поезії» пов'язана з морально-етичними, суспільно-політичними й культурологічними питаннями.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бидерманн Г. Энциклопедия символов / Г. Бидерманн. – М. : Республика, 1996. – 335 с.
2. Гиджеу С. П. Лирика Генриха Гейне / С. П. Гиджеу. – М. : Худож. лит., 1983. – 158 с.
3. Дейч А. Поэтический мир Генриха Гейне / А. Дейч. – М. : Худож. лит., 1963. – 447 с.
4. Матузова Н. М. Генріх Гейне / Н. М. Матузова. – К. : Дніпро, 1984. – 239 с.

5. Наливайко Д. С. Німецький романтизм / Д. С. Наливайко // Вікно в світ. – 1999. – № 1. – С. 90–112.
6. Atkins S. The Evaluation of Heine's „Neue Gedichte“ / S. Atkins. – Yale Univ. : The Department of Germanic Languages, 1957. – P. 99–107.
7. Decker K. Heinrich Heine: Biographie / K. Decker. – Berlin : List Taschenbuch, 2007. – 448 S.
8. Heine H. Elementargeister / H. Heine. – Stuttgart : Philipp Reclam jun. Verlag GmbH, 2013. – 127 S.
9. Heine H. Neue Gedichte / H. Heine. – Hamburg : Hoffmann und Campe, 1844. – 426 S.
10. Laufhütte H. Die deutsche Kunstballade. Grundlegung einer Gattungsgeschichte / H. Laufhütte. – Heidelberg : Universitätsverlag Carl Winter, 1979. – S. 267–310.
11. Wikoff J. Heinrich Heine: A Study of Neue Gedichte / J. Wikoff // Stanford German Studies. – Band 7. – Bern : Peter Lang AG, 1975. – 90 p.

ЕКАТЕРИНА НИКОЛЕНКО

**КОНЦЕПТ «ПРИРОДА» В СБОРНИКЕ «НОВЫЕ СТИХОТВОРЕНИЯ»
Г. ГЕЙНЕ**

В статье рассматривается концепт «природа» в сборнике «Новые стихотворения» («Neue Gedichte») Г. Гейне 1844 года издания. Цель работы – исследовать концепт «природа» в семантико-функциональном и структурном аспектах, установить его связь с германским фольклором и общекультурными образами, мотивами, сюжетами.

В статье представлен подробный анализ художественной структуры текста: образы, темы, мотивы, символы. Проанализирована также динамика образа лирического героя в сборнике «Новые стихотворения» и его связь с концептом «природа». На основе оригинального текста сборника поэта-романтика определены главные художественные приемы, раскрывающие концепт «природа».

В ходе исследования мы пришли к выводу, что концепт «природа» в сборнике приобретает широкое философское значение, позволяя писателю выразить свои взгляды не только на природные сферы, но и на общество, культуру, предназначение искусства.

Статья будет интересна ученикам и учителям общеобразовательных школ, студентам, преподавателям, а также всем, кто увлекается немецкой романтической поэзией.

Ключевые слова: Г. Гейне, концепт, образ, мотив, символ, лирический герой.

KATERYNA NIKOLENKO

**THE CONCEPT OF NATURE IN H. HEINE'S COLLECTION
OF POEMS "NEUE GEDICHTE"**

The article deals with the concept of nature in H. Heine's collection of poems "Neue Gedichte" (the 1844 edition). The aim of this study is to examine the concept of nature in its semantic, functional, structural aspects, and evaluate its connection to Germanic folklore and cross-cultural aspects.

The article gives a detailed analysis of the text structure: imagery, themes, motives, symbols. It also focuses on the dynamic changes faced by the lyrical hero in "Neue Gedichte". Based on the original text, the chief art tools employed by H. Heine are defined.

The main idea of the article is the following: the concept of nature in "Neue Gedichte" acquires a deep philosophical meaning, allowing the writer to express his viewpoint on natural spheres as well as on society, culture and art.

The article is of interest to students, teachers of schools and universities, and to everybody who enjoys studying German romantic poetry.

Key words: H. Heine, concept, imagery, motive, symbol, lyrical hero.

Одержано 15.03.2016 р.